

Секція 3. Корекційна педагогіка

Кошель А.П., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна.

Герман Н. В., вихователь дітей дошкільного віку,
Чернігівський дошкільний навчальний заклад №34 «Ромашка»,
м. Чернігів, Україна.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В УКРАЇНІ

У зв'язку з соціально-економічними перетвореннями в сучасному суспільстві України відбувається критичне переосмислення традиційних ціннісностей і в системі освіти. Кризові явища в усьому світі, вимоги цивілізаційної культури змінюють ставлення суспільства і держави до дітей, які мають особливі потреби. На сучасному етапі розвитку України відкриваються перспективні зміни у системі освіти означеної категорії осіб, пов'язані з новим ставленням до них, розв'язанням завдань їх соціалізації та інтеграції в соціум.

Одним з головних індикаторів розвитку країни й основним критерієм соціального розвитку сучасного суспільства є повага до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повну інтеграцію в соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я. В основу інтеграції закладено принцип доступності та дотримання прав людини щодо рівного доступу на здобуття якісної освіти [1]. Тому актуальним на сьогодні стає пошук об'єктивно необхідних методологічних підходів до розв'язання широкого спектру освітніх проблем дітей з вадами психофізичного розвитку.

Актуальним проблемам навчання і виховання дітей з особливими потребами присвячені наукові дослідження В. Бондаря, О. Гаврилова, В. Засенка, А. Колупаєвої, В. Липи, С. Миронова, Є. Соботович та ін. У їх роботах акцентується увага на гальмівних факторах, що стримують

ефективність освітнього процесу означеної категорії осіб, пропонуються напрями його оптимізації.

Досліджуючи стан інвалідизації населення в Україні О. Гаврилов наводить зведені статистичні показники цього явища. Він зазначає, що інвалідність як соціальне явище притаманна кожній державі. На сьогодні рівень інвалідизації жителів планети сягає показника в понад мільярд осіб або 15 %. В Україні чисельність осіб з інвалідністю становить близько 3 млн. осіб. Отримані науковцем дані свідчать про гостроту та поширеність проблеми інвалідності в Україні зокрема [1].

Соціально-економічний розвиток нашої держави зумовлює докорінне реформування й удосконалення національної системи освіти, потребує якісного оновлення теоретико-методологічного підґрунтя цієї галузі. Не є виключенням у цьому контексті й корекційна освіта, пошуки нової парадигми якої мають відображення в розвитку її науково-практичної основи – корекційної педагогіки.

Корекційна педагогіка – це педагогічна наука про сутність та закономірності освіти, навчання і виховання дітей з психічними або фізичними порушеннями, про шляхи корекції порушень їхнього психофізичного розвитку для досягнення максимально можливого рівня особистого розвитку освіти і готовності до самостійного дорослого життя. Одним з важливих завдань корекційної педагогіки є розробка теоретичних, методологічних і методичних основ системи спеціальної освіти [2, с. 16].

Досліджуючи історичне становлення корекційної педагогіки як науки, зазначимо, що ця галузь педагогічних знань мала різні назви – реабілітаційна, спеціальна, лікувальна, допоміжна, ортопедична, соціальна педіатрія тощо, проте її сутність від цього майже не змінилась. Корекційна педагогіка, як стверджує І. Кузава, корегує (покращує, відновлює) суттєво ушкоджені біологічні або соціальні процеси розвитку людини і дитини зокрема [3].

Слід зауважити, що сучасна корекційна педагогіка на відміну від спеціальної педагогіки і охоплює не тільки роботу з дітьми, які потребують

корекційно-освітніх впливів у спеціальних освітніх закладах, а й виходить за їх межі. Корекційна педагогіка охоплює питання роботи з дітьми і дорослими з особливими потребами в умовах реабілітаційних центрів, масових освітніх і позаосвітніх закладів, сім'ї тощо.

Для розуміння й обґрунтування, як соціального так і педагогічного ставлення до людини з обмеженими можливостями здоров'я, для ствердження гуманістичної парадигми розвитку корекційної педагогіки відповідно до міжнародних норм у галузі прав людини, зокрема з особливими потребами, нового значення набуває синергетичний, аксіологічний, системний, гуманістично-орієнтований та діяльнісний підходи до розв'язання завдань корекційно-педагогічної діяльності.

Синергетичний підхід. Синергетика (співдружність, співпраця) – сучасна теорія самоорганізації, нове світобачення, яке пов'язується з дослідженням феноменів самоорганізації, нелінійності, глобальної еволюції, вивченням процесів становлення «порядку через хаос» (І. Пригожин), біфуркаційних змін, мінливості часу, нестійкості як визначальної характеристики процесів еволюції.

Стосовно проблеми корекційно-педагогічної допомоги дітям з важкими психофізичними порушеннями синергетичний підхід базується на принципі подолання стійких стереотипів (нерослідовності знаходити власні шляхи розв'язання), принципі, визначаючому освіту як підвищення якості життя даної категорії дітей, принципі співпраці з батьками та сім'єю.

Вона потребує високої особистої відповідальності її суб'єктів, їхньої толерантності, оптимізму, наполегливості, педагогічної майстерності у ставленні до дитини з обмеженими можливостями як до цілісної особистості, носія індивідуальності, де завжди треба знайти позитивне, як до об'єкта любові, піклування і захисту [2].

Аксіологічний підхід (аксіологія від грец. *axia* – цінність, *logos* – слово, вчення) характеризує особливу цінність для спеціальної освіти, яка притаманна гуманістичній педагогіці, оскільки людина розглядається в ній як найвища цінність суспільства й самоціль суспільного розвитку. Аксіологічний підхід

розглядає самоцінність індивіда яка формує основу, що спрямовує і мотивує людське життя і діяльність. У центрі аксіологічного мислення знаходиться концепція взаємозалежного, взаємодіючого світу. Вона стверджує, що наш світ – це світ цілісної людини, тому важливо навчитися бачити те загальне, що не тільки об'єднує людство, але й характеризує кожен окрему людину. Гуманістична ціннісна орієнтація, умовно кажучи, – «аксіологічна пружина», яка надає активність всім складовим системи цінностей людини [2, с. 17].

Системний підхід, що відображає загальний зв'язок і взаємообумовленість явищ і процесів (Б. Гершунський, Я. Коменський, Дж. Локк, К. Ушинський) являє собою цілісну систему. Цей процес буде ефективним, якщо спрямований на розвиток всіх психічних функцій дітей з психофізичними порушеннями, так як жоден психічний процес, жодна сторона психіки, жодне психічне утворення не розвивається самостійно, ізольовано один від одного, а розвиваються в системному зв'язку один з одним. На це вказували зокрема Н. Бернштейн, С. Рубінштейн, А. Леонтьєв та інші науковці.

Сьогодні стало очевидним, що гуманістично-орієнтований підхід змінює звичні уявлення про його цілі як формуванні систематизованих знань, умінь і навичок. Гуманізація спеціальної освіти відображає спеціально-ціннісні та морально-психологічні основи нашого суспільного розвитку і означає необхідність створення адекватних умов для освіти кожної дитини відповідно до її можливостей.

Ставлення до дітей з важкими множинними психофізичними порушеннями ґрунтується на християнському світогляді: кожна людина, незалежно від її розумових і фізіологічних можливостей, представляє інтерес для іншої людини. Сучасна корекційна педагогіка ґрунтується на етиці, яка стверджує цінність життя і право на життя всіх людей без винятку незалежно від того, наскільки постраждала їх людські можливості.

Сьогодні корекційна освіта в Україні реформується з урахуванням прогресивних світових тенденцій:

– визначено нову методологію розвитку корекційної освіти, яка базується на гуманістичних, демократичних, антидискримінаційних цінностях і характеризується забезпеченням рівного доступу до якісної освіти осіб з особливими потребами;

– трансформація від диференціації та інституалізації до інтеграції осіб з особливими потребами;

– створення диференційованої мережі освітніх закладів, серед яких є заклади інноваційного типу (інклюзивні освітні заклади), інклюзивних класів та груп для дітей з особливими потребами на базі звичайних шкіл та закладів дошкільної освіти [3].

Водночас існує ціла низка нерозв'язаних проблем, щодо навчання і виховання дітей з особливими потребами.

Ми окреслили лише певне коло проблем сучасної корекційної педагогіки. Безперечно, що їх набагато більше, і вирішення їх потребує часу, повсякденної напруженої роботи і об'єднання зусиль багатьох людей, причетних до цієї важливої і необхідної справи. Вирішення хоча б частини з них забезпечить готовність дітей з особливими потребами до повноцінного виконання своїх різноманітних соціальних ролей і функцій, готовність до саморозвитку, самоствердження, до щасливого людського життя серед людей.

Література:

1. Гаврилов О. Характеристика стану інвалідизації населення в Україні (зведені статистичні показники) / О. Гаврилов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://aqce.com.ua/vipusk-n8-2017/gavrilov-ov-harakteristika-stanu-invalidizacii-naselennja-v-ukraini-zvedeni-statistichni-pokazniki.html>

2. Колишкін О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. В. Колишкін – Суми : Унів. кн., 2013. – 392 с.

3. Кузава І. Б. Теоретичні та методичні засади інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.03 / Кузава І. Б.; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 40 с.